

МОТИВАЦІЙНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ В АНГЛОМОВНИХ НОВИНИХ ТЕКСТАХ: КОГНІТИВНО-РИТОРИЧНИЙ ПІДХІД

Міщенко Тетяна Віталіївна,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри германської філології
та методики викладання іноземних мов
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
tetyana.mishchenko.ndu@gmail.com
orcid.org/0000-0002-1424-1724

Мета пропонованого дослідження полягає у встановленні механізмів активації базових потреб людини за допомогою ФО у текстах новин. Досягнення мети і завдань статті стало можливим завдяки застосуванню методів суцільної вибірки, лінгвокогнітивного та контекстуально-інтерпретаційного аналізу. **Результати дослідження.** Когнітивно-риторичний підхід до вивчення ролі ФО в новинних текстах виявив, що досліджувані одиниці апелюють до базових потреб людини: фізіологічних, у безпеці, належності, репутації і самоактуалізації. ФО формують ефекти задоволення або дефіциту вказаних потреб за рахунок їхньої конструкційної сутності, яка спирається на доконцептуальні структури сенсомоторного походження. ФО створюють ефект дефіциту задоволення фізіологічної потреби в їжі з опертям на відношення руху багатьма проміжними точками. Натомість відчуття задоволення вказаної потреби стали вирази викликають за рахунок ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, яке також поряд із образ-схемою ПРИМУШЕННЯ, формує враження самоактуалізації учасників подій, співвідносних із джерелом силової дії. Звороти зі семантикою близької відстані і вміщення створюють ефект входження до кола сім'ї або соціальної групи, а відношення виключення, навпаки, свідчать про незадоволення потреби в належності. Фразеологізми викликають враження безпеки, спираючись на образ-схему ПЕРЕШКОДА, яка виконує захисну функцію, або дефіциту безпеки, представляючи учасників подій як джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ і ПРОТИДІЇ. ФО, які апелюють до потреби у визнанні, засновуються на СТАТУСНІЙ ВЕРТИКАЛІ, створюючи ефект задоволення цієї потреби через локалізацію учасників подій УГОРІ, а про дефіцит визнання свідчить зображення суб'єктів УНИЗУ, тобто недосягнення ними вершини статусної ієрархії.

Висновки. Фразеологічні одиниці є конструкціями, тобто єдністю форми, значення і функцій, яка спирається на доконцептуальні структури сенсомоторного досвіду людини – образ-схеми. Локалізаційні, просторово-моторні і динамічні відношення в основі ФО як конструкцій дозволяють пояснити механізми створюваних досліджуваними одиницями риторичних ефектів задоволення або дефіциту потреб.

Ключові слова: конструкція, когнітивна риторика, потреби, риторичні ефекти.

MOTIVATIONAL ASPECT OF FUNCTIONING OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN ENGLISH NEWS STORIES: A COGNITIVE RHETORICAL APPROACH

Mishchenko Tetiana Vitaliivna,
Candidate of Philological Sciences,
Senior Teacher at the Chair of Germanic Languages
and Methods of Teaching Foreign Languages
Nizhyn Mykola Gogol State University
tetyana.mishchenko@ndu.edu.ua
orcid.org/0000-0002-1424-1724

The aim of the suggested investigation lies in defining mechanisms of activating person's basic needs with the help of PhUs in the news stories. To achieve the goal we have used the method of random sampling, linguo-cognitive and contextual-interpretational analysis.

The results of the research. A cognitive-rhetorical approach to studying functions of PhUs' in news stories has revealed that they appeal to person's basic needs: physiological, safety, belongingness, reputation and self-actualization. The effects of satisfying the needs or their deficit are created by PhUs due to their constructional basis resting on preconceptual sensorimotor structures.

PhUs produce the effect of the deficit of the physiological need in food relying on the relations of motion through many intermediate points. While the sense of satisfying the mentioned need is created by the PhUs based on ENABLEMENT, which also along with the COMPULSION image-schema creates the impression of self-actualization of participants represented as the source of the force activity. PhUs with the meaning of close distance and containment create the effect of inclusion into a family circle or a social group and the relations of exclusion conversely point that the belongingness need is not satisfied. Phraseological units trigger the feelings of safety being based on BLOCKAGE serving as a protection or safety deficit representing participants as the source of DISABLEMENT and COUNTERFORCE. PhUs appealing to the esteem need are based on STATUS VERTICALITY creating the effect of satisfying this need localizing event participants at the TOP and their DOWN position, i.e. their not reaching the top of the status hierarchy indicates the deficit of esteem.

Conclusions. Phraseological units are constructions, i.e. pairings of form, meaning and function, which rely on preconceptual sensorimotor structures – image-schemas. Localizing, space-motor and dynamic relations as the basis for PhUs as constructions allow us to explain the mechanisms of the effects of satisfying or the deficit of the basic human needs produced by the units under investigation.

Key words: construction, cognitive rhetoric, needs, rhetorical effects.

1. Вступ

Мотиви як активність, спрямована на задоволення потреб суб'єкта, (Мещеряков, Зинченко, 2003: 273) покладені в основу діяльності загалом і новинних медіа зокрема, які мовними й технічними засобами конструюють світ поза межами сприйняття людини (Потапенко, 2009: 12), здійснюючи вплив на масову свідомість (Володина, 2008: 17) за рахунок відбору зображуваних подій і їх подачі під певним кутом зору (Дем'янків, 2008: 72), створення ефектів об'єктивності й суб'єктивності (Набок, 2018: 34), звернення до масової аудиторії, загальнодоступності й оперативності (Володина, 2007: 37). Одним із важливих вербальних засобів дії на аудиторію є фразеологічні одиниці (далі ФО), які виконують акцентувальну функцію в медіатекстах, наголошуючи на певних складниках подій або потребах людини (Мищенко, 2016: 195).

Механізми впливу ФО на читачів новин пояснюємо з оперттям на когнітивну риторичку, яка досліджує фундаментальні когнітивні процеси концептуалізації, уяви і мислення (Oakley, 2005: 445), які супроводжують породження і сприйняття (Tabakowska, 2012: 276) нехудожніх творів, призначених для впливу на думку й спосіб мислення аудиторії (Kwiatkowska, 2012: 9).

Когнітивна риторика, утворена на межі когнітивної лінгвістики й античної риторики, дозволяє здійснити комплексний і, відповідно, поглиблений аналіз ролі ФО у формуванні сугестивної дії на реципієнтів у руслі сучасного міждисциплінарного підходу до вивчення мовних явищ, що й визначає **актуальність** пропонованої розвідки.

З античної риторикою, яка потрактовувалась як мистецтво і наука ефективного впливу на адресатів (Аристотель, 2004: 15), залучаємо канони текстобудови: інвенцію як відбір аргументів; диспозицію, тобто лінеаризацію змісту; елокуцію, або мовну орнаментацию; запам'ятовування й відтворення (Безменова, 1991: 22). Два останні етапи внаслідок розвитку технічних засобів комунікації зазнали найбільшої модифікації: заміна запам'ятовування записами на всіляких носіях, а відтворення – різноманітними каналами доставки готового продукту призвела до їх об'єднання в єдиний етап перформанції (Потапенко, 2018: 56). Риторична медіатизація, тобто заміна усного каналу передачі інформації технічними засобами, впливає на реалізацію античних способів впливу, які охоплюють етос, спрямований на саморепрезентацію автора, логос, тобто пошук аргументів, і пафос, призначений для збудження емоційної реакції аудиторії (Leith, 2012: 47).

3-поміж вище наведених канонів і способів впливу з інвенцією й диспозицією ФО взаємодіють опосередковано, натомість, досліджувані одиниці безпосередньо пов'язані з елокуцією, яка полягає у відборі мовного матеріалу (Хазягеров, 2002: 208). Відповідно, обрані на етапі елокуції ФО, розміщуючись у композиції текстів, за яку відповідає диспозиція, слугують засобами вербалізації обраного на етапі інвенції змісту, представлення якого здійснюється на ланці перформанції через поширення друкованим та електронним каналами (Мищенко, 2016: 29). Враховуючи взаємодію ФО з етапами текстотворення, потрактуємо аналізовані одиниці як інвентивно-елокутивні та диспозиційно-елокутивні засоби творення новинного повідомлення й впливу на читачів, що відзначається **новизною**. У пропонованій статті зосередимось на ФО як інвентивно-елокутивних одиницях.

3-поміж риторичних способів впливу (логосу, етосу й пафосу) ФО найбільше пов'язані з пафосом, який в сучасній лінгвістиці знайшов переосмислення як риторика потреб, в рамках якої дія на емоції поступається впливу на мотиви аудиторії (Потапенко, 2018: 56), пов'язані з апеляцією до потреб (Потапенко, 2013: 127), які включають фізіологічні, безпекові, в належності, репутації і самоактуалізації (Maslow, 1970: 35–47).

Мета пропонованого дослідження полягає у встановленні механізмів активації потреб за допомогою ФО у текстах новин. Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**: 1) встановлення конструкторно-семантичної основи фразеологізмів для пояснення лінгвокогнітивних підвалів єдності їх форми й значення; 2) виявлення створюваних за допомогою ФО риторичних ефектів.

Досягнення мети і завдань статті стало можливим завдяки застосуванню **методів** суцільної вибірки, лінгвокогнітивного та контекстуально-інтерпретаційного аналізу. Матеріалом дослідження слугують статті новинного сайту ВВС.

2. Конструкційно-семантична основа ФО

Апеляція до потреб за допомогою ФО спирається на їхню конструкційну сутність, яка полягає в єдності форми, значення і функції (Goldberg, 2006: 5; Hoffman, 2017: 284) сталих виразів, сформованих внаслідок частого вживання й укорінення в пам'яті мовців (Goldberg, 2006: 57). У свою чергу, ФО як конструкції, кодує базові події людського досвіду (Goldberg 1995: 39), спираються на образ-схеми (image schemas) – елементарні доконцептуальні структури свідомості людини, які формалізують досвід нашої взаємодії з навколишнім світом (Johnson, 1987: 1) у трьох ракурсах: локалізаційному, пов'язаному з перебуванням у певному місці; просторово-моторному, що включає відношення вміщення; динамічному, який об'єднує рух і сили (Потапенко, 2009: 145).

Топологічні образ-схеми ВЕРХ-НИЗ, ЗЗАДУ-СПЕРЕДУ, ЦЕНТР-ПЕРИФЕРІЯ, ЗЛІВА-СПРАВА відображають напрямок погляду спостерігача, а БЛИЗЬКО-ДАЛЕКО – відстань від людини до об'єктів, що сприймаються (Потапенко, 2009: 38). Перцептивні схеми, утворені послідовністю МАСА – МНОЖИНА – ЗЛІЧУВАНІСТЬ – ОБ'ЄКТ (ЦІЛЕ – ЧАСТИНА) відображають зміну образу об'єкта або сприйняття його ментального аналога під час наближення до нього або віддалення (Johnson, 1987: 26). Просторово-моторні гешталти ПОВЕРХНЯ (МЕЖА) – КОНТЕЙНЕР – ПОРОЖНІЙ (ПОВНИЙ) – ВКЛЮЧЕННЯ (ВИКЛЮЧЕННЯ) – ВМІСТ відображають послідовні етапи маніпуляції з фізичними об'єктами та їх трансформацію у тривимірний простір (Потапенко, 2009: 29). Динамічні образ-схеми ШЛЯХ, ЦИКЛ і ВЕРТИКАЛЬ представляють рух, а силові образ-схеми включають ПРИМУШЕННЯ, ПРИТЯГАННЯ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ВІДВЕРНЕННЯ, ПРОТИДІЮЧІ СИЛИ, ПЕРЕШКОДА, УСУНЕННЯ ПЕРЕШКОДИ (Johnson, 1987: 126).

3. Риторичні ефекти

Наведені вище сенсомоторні відношення як основа єдності форми і значення ФО слугують підґрунтям для формування ефектів, призначених впливати на емоції адресата через апеляцію до базових потреб, які розглянемо відповідно до ієрархії А. Маслоу: фізіологічні, безпекові, в належності, репутації і самоактуалізації (Maslow, 1970: 35–47).

Фізіологічні потреби лежать в основі всіх інших і передбачають підтримку гомеостазу організму, забезпечення їжею, повітрям і водою (Maslow, 1970, 35). Оскільки однією з глобальних проблем, висвітлюваних у новинах, є голод, ФО акцентують на потребі в їжі, спираючись на відношення руху (ФО *on the breadline*) і ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (ФО *bread and butter*).

Досвід руху узагальнюється у формі образ-схеми ШЛЯХ, яка співвідносить предмети з початковою точкою, траєкторією, рухомим об'єктом, проміжними і кінцевим пунктами (Потапенко, 2009: 29). Переміщення стосовно послідовності проміжних точок визначає основу єдності форми й значення ФО *on the breadline* «черга за безкоштовним харчуванням»: у її складі іменник *breadline* на позначення черги людей імплікує наявність багатьох проміжних точок, а компонент *bread* «хліб» апелює до потреби в їжі, що демонструє наступний текст:

(1) *Luton mothers highlight life on the breadline.*

(2) *A group of mothers have come together to perform monologues and poems telling of the struggles they face on the breadline.*

(3) *Ms Rashid said: I'm showing the tenacity of women on the breadline coming together and making a difference to their families and communities.* (BBC 06.03.2020). У наведеному уривку ФО *on the breadline* із семантикою послідовності точок, які необхідно подолати для отримання харчів, уживаючись тричі: у заголовку (1), підзаголовку (2) і заключному абзаці (3) – найбільш сильних позиціях тексту, акцентує на бідності матерів-одиначок (*Luton mothers, a group of mothers, women*) в англійському місті Лутон, створюючи ефект дефіциту фізіологічної потреби в їжі у цих жінок.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, покладене в основу конструкційного значення ФО *bread and butter*, утворюється внутрішнім силовим вектором за відсутності бар'єрів для руху, джерела і цілі (Johnson, 1987, 47). ФО *bread and butter* «засоби до існування», будучи субстантивною одиницею, відображає джерело фізіологічного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ й апелює до потреби в їжі іменниками *bread* «хліб» і *butter* «масло» в наступному тексті:

(1) *Scottish independence: Lamont concentrates on bread and butter issues*

(2) *But when the Labour leader in Scotland, Johann Lamont, turned up at one of their stores in Falkirk her message was that the cost of the weekly shop could go up if Scotland becomes independent. So quite literally she was concentrating on bread and butter issues* (BBC 12.09.2014). У наведеному прикладі ФО *bread and butter* із семантикою джерела фізіологічного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, ужита в заголовку (1) та блоці головної події (2) для привернення й утримання уваги читачів, у сполученні з присудками *concentrates on* і *was concentrating on* та додатком *issues* «питання, проблеми», створює ефект домінування фізіологічних потреб, пов'язаних із харчуванням.

Потреба у безпеці, відображена у прагненні до стабільності, захисту, збереження життя (Maslow, 1970: 39), представлена ФО, єдність форми й значення яких спирається на відношення фізичної ПЕРЕШКОДИ, призначеної для захисту учасників подій, ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ і ПРОТИДІЇ, що вказують на небезпеку або завдання шкоди.

Фізична ПЕРЕШКОДА, утворена джерелом, ціллю і силовим вектором, який зупиняється або змінює траєкторію руху внаслідок зіткнення з перепорою (Johnson, 1987, 45), покладена в основу єдності форми й значення ФО, що акцентують самозахист джерела (ФО *to hedge one's bets*) або захист інших (*to stand guard at*).

Самозахист джерела ПЕРЕШКОДИ підкреслюється ФО *to hedge one's bets* «перестраховатися»: у її складі дієслово *to hedge*, імплікуючи виконавця дії, сигналізує про активність джерела перешкоди, тобто створення огорожі, спрямованої на ціль, указану займенником *one's* *svii*. ФО *to hedge one's bets* апелює до потреби у безпеці у наступному прикладі: *If you think the pound may go up or down significantly before your holiday, Helen Saxon of the website Money Saving Expert says you can always hedge your bets* (BBC 14.12.2018). У наведеному реченні ФО *to hedge one's bets*, співвідносячи із джерелом ПЕРЕШКОДИ навколо себе британців (*you*), які бояться втратити гроші через коливання курсу фунта по відношенню до долара (*pound may go up or down*), створює ефект фінансової безпеки. Сполучення аналізованої одиниці з модальним дієсловом *can* «могти», що вказує на ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ (Johnson, 1987, 47), і прислівником *always* «завжди» підкреслює постійну наявність перепони, тобто її стабільність, додатково посилюючи відчуття безпеки.

Захист інших об'єктів відображається ФО *to stand guard at* «охороняти», яка акцентує підтримання безпеки учасників подій, співвідносних з ціллю. У її складі сполучення дієслова *to stand* «стояти» і субстантива *guard* «охорона» зображає охоронця як перешкоду, що захищає ціль, імпліковану прийменником *at*, напр., *Armed police stood guard while workers removed bonfire material on 11 July from Bloomfield Walkway and Cluan Place* (BBC 02.10.2018). У наведеному реченні ФО *to stand guard at* акцентує на поліцейських, співвідносних із джерелом ПЕРЕШКОДИ, тобто захисту працівників, які прибирали конструкцію для традиційного вогнища (*bonfire material*), що становило загрозу для навколишніх будинків. Аналізована ФО формує ефект фізичної безпеки, який посилюється прикметником *armed* «озброєний», який вказує на інструмент захисту.

ПРОТИДІЯ, утворена спрямованими один проти одного джерелом і ціллю однакової потужності, а також вектором (Johnson, 1987, 46), покладена в основу єдності форми й значення ФО *to rattle a saber* «брязкати зброєю». У її складі дієслово *to rattle* імплікує наявність джерела, а іменник *saber* «шабля» свідчить про існування протистояння за рахунок зображення взяття до рук зброї, що сигналізує про загрозу, яка акцентується потрібним уживанням аналізованої ФО в заголовку (1), блоці головної події (2) і секції коментарів (3):

(1) *Taiwan accuses China of **sabre rattling** as naval drill begins*

(2) *Officials in Taipei accused Beijing of **sabre rattling** and played down the significance of the exercises, pointing out that they take place regularly.*

(3) *That's why we say it's verbal intimidation and **sabre rattling**, a spokesman said* (BBC 18.04.2018). У наведеному прикладі ФО *to rattle a saber*, співвідносячи Китай (*China, Beijing*) із джерелом ПРОТИДІЇ, створює ефект порушення безпеки Тайваню (*Taiwan, Officials in Taipei, we*), а трикратне повторення ФО *to rattle a saber* посилює відчуття загрози й занепокоєння.

ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, що відбиває нездатність суб'єктів до дії і утворюється джерелом, цілком й силовим вектором (Johnson, 1987, 47), покладене в основу конструкційної семантики ФО *to wreak havoc* «створювати хаос, розруху», що підкреслює джерело ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ як причину загрози, напр., *Coronavirus **wreaks havoc** in African American neighbourhoods* (BBC 07.04.2020). У наведеному заголовку ФО *to wreak havoc* співвідносить коронавірус із джерелом ПОЗБАВЛЕННЯ МОЖЛИВОСТІ, а афро-американські райони – з ціллю, створюючи ефект втрати безпеки в цих місцевостях.

Потреба в належності, пов'язана із входженням людини до різних груп – сім'ї, колективу, суспільного класу (Maslow, 1970: 42), ілюструється ФО, єдність форми й значення яких спирається на відношення близької відстані (*to keep/stay in touch*) та виключення (*to leave smb. out in the cold*), які підкреслюють контакт між членами певної групи та ізольованість окремих учасників подій відповідно.

Близька відстань в основі ФО *to keep/stay in touch with* «підтримувати зв'язок», у складі якої іменник *touch* «дотик» свідчить про близькість між людьми, апелює до потреби в належності в заголовку *Coronavirus: How can we **stay in virtual touch** with older relatives?* (BBC 18.03.2020). У наведеному прикладі ФО *to keep/stay in touch* у сполученні з додатком *older relatives* на позначення літніх родичів указує на належність до кола сім'ї, проте питальна форма заголовка свідчить про проблеми у підтриманні зв'язку з ріднею в умовах поширення коронавірусу, що створює ефект дефіциту задоволення потреби в належності. Водночас, на ізольованості окремих учасників подій наголошує ФО *to leave smb. out in the cold* «виявляти неувагу, влаштувати холодний прийом». У її складі сполучення дієслова *to leave* «залишати» з прийменником *out*, тобто поза будівлею, свідчить про відношення ВИКЛЮЧЕННЯ з тривимірного простору, що концептуалізує перебування поза групою осіб, напр., *The FSB's proposed Directors Income Support Scheme would pay them grants of up to £7,500 to cover three months of lost trading profits. It **would be limited** to those who earn less than £50,000 a year. Company directors, the newly self-employed, those in supply chains and those without commercial premises **are still being left out in the cold**, said FSB national chairman Mike Cherry* (BBC 11.01.2021). У наведеному прикладі ФО *to leave smb. out in the cold* у взаємодії з присудком *would be limited* «було б обмежено» у попередньому реченні підкреслює, що окремі представники бізнесу (*Company directors, the newly self-employed, those in supply chains and those without commercial premises*) можуть бути виключені з категорії тих, хто отримає грошову допомогу (*grants of up to £7,500*) на покриття збитків. ФО *to leave smb. out in the cold* створює подвійний ефект – дефіциту належності у сфері бізнесу, що призводить до порушення фінансової безпеки.

Потреба у визнанні полягає у самоповазі, повазі інших, престижі і репутації (Maslow, 1970: 45), що підкреслюють сталі вирази, засновані на відношеннях СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, утвореної прямовисною траєкторією, початок і кінець якої трансформуються у ВЕРХ і НИЗ (Потапенко, 2009: 54). Статусні одиниці репрезентують місце індивідів у суспільній ієрархії за аналогією до вертикального положення тіла і його прямовисного руху (Мищенко, 2016: 133). Відповідно, з координатою ВЕРХ співвідноситься високий статус, а з координатою НИЗ – його відсутність.

Високий статус, співвідносний з точкою ВЕРХ, акцентує ФО *top brass* «вище керівництво». У її складі прикметник *top* відображає найвищу точку тіла людини, співвідносну з головою, а на об'єкт УГОРІ вказує субстантив *brass* на позначення емблем на капелюхах, які на головах носять найвищі військові чини (The Free Dictionary), напр., *Coronavirus: Banks' **top brass** forgo bonuses* (BBC 09.04.2020). У наведеному заголовку ФО *top brass*, локалізуючи вище керівництво банків УГОРІ, створює ефект їхнього високого статусу, а група присудка *forgo bonuses* «відмовитися від бонусів» заради благодійності, про що йдеться у тексті статті, посилює ефект їх високого статусу й поваги.

На відміну від ФО *top brass*, одиниця *to have the upper hand* «мати перевагу» відображає орієнтир ВЕРХ і відповідно високий статус осіб за рахунок сполучення іменника *hand* на позначення руки як знаку перемоги (The Free Dictionary) з прикметником *upper*, який вказує на її розташування вгорі, напр., *The attacks are becoming bigger, more frequent, more widespread and much deadlier. Both sides – the Taliban and the US/Nato-backed Afghan government – **are trying to gain the upper hand*** (BBC 14.09.2018). У наведеному прикладі ФО *to have the upper hand* внаслідок заміни дієслова *to have* на дієслівну групу *are trying to gain* «намагаються досягти» підкреслює не перебування вгорі, а рух Талібану (*the Taliban*) та афганського уряду (*Afghan government*) до вершини СТАТУСНОЇ ВЕРТИКАЛІ, що, з одного боку, створює ефект низького статусу обох сторін, тобто відсутності визнання, а з іншого – формує враження дефіциту потреби в безпеці внаслідок агресивного протистояння талібів і військових задля отримання високого статусу й контролю в державі, на що вказує зображення бойових дій у попередньому реченні.

Потреба в самоактуалізації виявляється в реалізації можливостей і здібностей людини (Maslow, 1970: 46) й акцентується ФО, які співвідносять учасників подій із джерелом (*to reap the benefits*) власного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ або ПРИМУШЕННЯ (*to rule with an iron fist / hand*).

Джерело власного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ покладене в основу ФО *to reap the benefits* «пожинати плоди», яка акцентує самоактуалізацію учасників подій внаслідок отримання вигоди за рахунок сполучення дієслова *to*

reap на позначення збору врожаю з субстантивом *benefits* «переваги», напр., *Business minister Andrew Griffiths said the policy meant dads didn't have to miss out on their baby's first step, word or giggle. Employers can reap the benefits too. We know that flexibility in work is proven to create happier, more loyal and more productive workforces, he said* (BBC 12.02.2018). У наведеному уривку ФО *to reap the benefits* співвідносить із джерелом власного ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОЖЛИВОСТІ роботодавців (*employers*), які, дозволяючи чоловікам розділяти декретну відпустку з дружинами (*dads didn't have to miss out on their baby's first step, word or giggle*), отримують вигоду завдяки більш відданим і продуктивним працівникам (*more loyal and more productive workforces*), що створює ефект самоактуалізації у сфері бізнесу.

ПРИМУШЕННЯ, яке відображає рух цілі під впливом таких зовнішніх сил, як вітер, вода, фізичні об'єкти, люди, тобто джерела (Johnson, 1987, 45), покладене в основу ФО *to rule with an iron fist* «керувати залізним кулаком». У її складі дієслово *to rule* «керувати» відображає активність джерела ПРИМУШЕННЯ, приєднанніковий елемент *with fist* репрезентує руку як інструмент прямої дії, а іменник *iron* співвідносить її з залізом, сигналізуючи про високу інтенсивність ПРИМУШЕННЯ, напр., *Belarus has been ruled with an iron fist since 1994 by President Alexander Lukashenko. Opposition figures are subjected to harsh penalties for organising protests* (BBC 11.08.2020). У наведеному прикладі ФО *to rule with an iron fist*, ужита в пасивному стані, співвідносить президента Лукашенка (*President Alexander Lukashenko*) з джерелом ПРИМУШЕННЯ, а цілу країну (*Belarus*) – Білорусію – з ціллю його впливу, створюючи подвійний ефект: самоактуалізації глави держави і небезпеки для представників опозиції (*opposition figures*), на що у наступному реченні вказує словосполучення *harsh penalties* на позначення суворих покарань.

4. Висновки

Фразеологічні одиниці є конструкціями, тобто єдністю форми, значення і функцій, яка спирається на доконцептуальні структури сенсомоторного досвіду людини – образ-схеми. Локалізаційні, просторово-моторні і динамічні відношення в основі ФО як конструкцій дозволяють пояснити механізми створюваних досліджуваними одиницями риторичних ефектів задоволення або дефіциту потреб. Перспективи подальших розвідок вбачаємо в дослідженні елокутивно-диспозиційних функцій ФО.

Література:

1. Аристотель Риторика. Поэтика. Москва : Лабиринт, 2000. 224 с.
2. Безменова Н.А. Очерки по теории и истории риторики. Москва : Наука, 1991. 215 с.
3. Большой психологический словарь / под ред.: Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. Санкт-Петербург : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. 672 с.
4. Володина М.Н. СМИ как форма общественного диалога. *Язык современной публицистики*. Москва : Флинта, Наука, 2007, С. 31–43.
5. Володина М.Н. Язык СМИ – основное средство воздействия на массовое сознание. *Язык средств массовой информации : учебное пособие для вузов / под ред. М.Н. Володиной*. Москва : Академический проект; Альма Матер, 2008. С. 5–23.
6. Демьянков В.З. Семиотика событийности в СМИ. *Язык средств массовой информации : учебное пособие для вузов / под ред. М.Н. Володиной*. Москва : Академический проект; Альма Матер, 2008. С. 71–85.
7. Міщенко Т.В. Когнітивно-риторичні функції фразеологізмів в англomовному журнальному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2016. 262 с.
8. Набок А.І. Вербалізація ефектів об'єктивності та суб'єктивності в англomовному новинному інтернет-дискурсі: когнітивно-риторичний аспект : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин, 2017. 240 с.
9. Потапенко С. І. Сучасний англomовний медіа-дискурс: лінгвокогнітивний і мотиваційний аспекти : монографія. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2009. 391 с.
10. Потапенко С. И. Медиапафос: не только эмоции. *Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты*. 2017. № 22-1. С. 26–30.
11. Потапенко С.И. Медийная риторика: от устного к технологизированному воздействию. *Лингвориторическая парадигма: теоретические и прикладные аспекты*. 2018. № 23. С. 55–60.
12. Хазагерев Г.Г. Политическая риторика. Москва : Николло-Медиа, 2002. 313 с.
13. Goldberg A. E. Constructions: a construction grammar approach to argument structure. Chicago ; L. : The University of Chicago Press, 1995. 265 p.
14. Goldberg A. E. Constructions at work. The nature of generalization in language. N. Y. : Oxford University Press, 2006. 280 p.
15. Hoffman T. The renaissance of constructions: from constructions to construction grammars. *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics / ed. Barbara Dancygier*. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. P. 284–309.
16. Johnson M. The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason. Chicago ; L. : The Univ. of Chicago Press, 1987. 233 p.
17. Kwiatkowska A. From the editor *Texts and Minds : Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 2012. P. 7–10.
18. Leith S. You Talkin' to me? Rhetoric from Aristotle to Obama. L. : Profile Books, 2011. 296 p.
19. Maslow A. Motivation and Personality. N.Y., etc. : Harper&Row Publishers, 1970. 368 p.
20. Oakley T. Force-dynamic dimensions of rhetorical effect. *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics*. B. ; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2005. P. 444–473.

21. Tabakowska E. Rhetoric: «the most valuable gift of gods» or «the art of deception»? *Texts and Minds: Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, 2012. P. 273 – 286.
22. The Free Dictionary. URL : <https://idioms.thefreedictionary.com/> (дата звернення: 16.03.2021).

References:

1. Aristotel (2000). Ritorika. Poetika. [Rhetoric. Poetics]. Moscow : Labirint, 224 p. [in Russian].
2. Bezmenova N. A. (1991). Ocherki po teorii i istorii ritoriki. [Essays on theory and history of rhetoric]. Moscow : Nauka, 215 p. [in Russian].
3. Meshcheryakova B. G., Zinchenko V. P. (Eds.). (2003). Bolshoi psikhologicheskii slovar. [Comprehensive psychological dictionary]. St. Petersburg : OLMA-PRESS, 672 p. [in Russian].
4. Volodina M. N. (2007). SMI kak forma obshchestvennogo dialoga. [Media as a form of public dialogue] *Yazyk sovremennoi publitsistiki*. Moscow : Flinta, Nauka, pp. 31–43 [in Russian].
5. Volodina M. N. (2008). Yazyk SMI – osnovnoe sredstvo vozdeistviya na massovoe soznanie. [The language of media – a major means of influence on mass consciousness]. In M. N. Volodina (Ed.), *Yazyk sredstv massovoi informatsii : uchebnoe posobie dlya vuzov*. Moscow: Akademicheskii proekt; Alma Mater, pp. 5–23 [in Russian].
6. Demyankov V. Z. (2008). Semiotika sobytiinosti v SMI. [Semiotics of events in the media]. In M. N. Volodina (Ed.), *Yazyk sredstv massovoi informatsii : uchebnoe posobie dlya vuzov*. Moscow: Akademicheskii proekt; Alma Mater, pp. 71–85 [in Russian].
7. Mishchenko T.V. (2016). Kohnityvno-rytorychni funktsii frazeolohizmiv v anhlomovnomu zhurnalnomu dyskursi. [Cognitive rhetorical functions of phraseological units in English magazine discourse]. Diss. Cand. of Phil. Sciences : 10.02.04. Nyzhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn, 262 p. [in Ukrainian].
8. Nabok A. I. (2017). Verbalizatsiia efektyv obiektyvnosti ta sbiektyvnosti v anglomovnomu novynnomu internet-dyskursi: kognityvno-rytorychnyi aspekt [Verbalization of objectivity and subjectivity effects in English Internet news discourse: Cognitive rhetorical aspect]. Diss. Cand. of Phil. Sciences : 10.02.04. Nyzhyn Mykola Gogol State University. Nizhyn, 240 p. [in Ukrainian].
9. Potapenko S. I. (2009). Suchasnyi anhlomovnyi media-dyskurs: linhvokohnityvnyi i motyvatsiyni aspekty : monohrafiia. [Contemporary English media discourse: Cognitive and motivational aspects: Monograph]. Nizhyn: Vydavnytstvo NDU imeni Mykoly Hoholia, 391 p. [in Ukrainian].
10. Potapenko S. I. (2017). Mediapafos: ne tolko emotsii. [Media pathos: Not merely emotions]. *Lingvoritoricheskaya paradigma: teoreticheskie i prikladnye aspekty*. № 22-1, pp. 26–30 [in Russian].
11. Potapenko S. I. (2018). Mediiinaya ritorika: ot ustnogo k tekhnologizirovannomu vozdeistviyu. [Media rhetoric: From oral to technologized impact]. *Lingvoritoricheskaya paradigma: teoreticheskie i prikladnye aspekty*, № 23, pp. 55–60 [in Russian].
12. Khazagerov G. G. (2002). Politicheskaya ritorika. [Political rhetoric]. Moscow : Nikollo-Media, 313 p. [in Russian].
13. Goldberg A. E. (1995). *Constructions: a construction grammar approach to argument structure*. Chicago ; L. : The University of Chicago Press, 265 p. [in English].
14. Goldberg A. E. (2006). *Constructions at work. The nature of generalization in language*. N. Y. : Oxford University Press, 280 p. [in English].
15. Hoffman T. (2017). The renaissance of constructions: from constructions to construction grammars. In Barbara Dancygier (Ed.), *The Cambridge Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 284–309). Cambridge : Cambridge University Press. [in English].
16. Johnson M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination and Reason*. Chicago ; L. : The Univ. of Chicago Press, 233 p. [in English].
17. Kwiatkowska A. (2012). From the editor *Texts and Minds : Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, pp. 7–10. [in English].
18. Leith S. (2011). *You Talkin' to me? Rhetoric from Aristotle to Obama*. L. : Profile Books, 296 p. [in English].
19. Maslow A. (1970). *Motivation and Personality*. N.Y., etc. : Harper&Row Publishers, 368 p. [in English].
20. Oakley T. (2005). Force-dynamic dimensions of rhetorical effect. *From Perception to Meaning: Image Schemas in Cognitive Linguistics*. B. ; N.Y. : Mouton de Gruyter, pp. 444–473. [in English].
21. Tabakowska E. (2012). Rhetoric: «the most valuable gift of gods» or «the art of deception»? *Texts and Minds: Papers in Cognitive Poetics and Rhetoric*. Frankfurt am Main, etc. : Peter Lang, pp. 273 – 286. [in English].
22. The Free Dictionary. URL : <https://idioms.thefreedictionary.com/>

Стаття надійшла до редакції 7.04.2021
The article was received 7 April 2021